

ФРАНЦИЯ'68 – ВЪЛНЕНИЯ И ПРОТЕСТИ

Димитър Карарусинов

1. Вълнения и протести. Подходи и интерпретация на “Феномен’68”

Франция’68 е феномен, към който мнозина изследвачи се връщат не един и два пъти в годините, които следват. Феномен, белязал живота на французите толкова категорично, че 20 години след това на поставен от социолозите въпрос за събитието, което е най-важното за тях през изминалите години, те са категорични: май 1968 година. В изследване на социолози от В.В.А. за “Льо Фигаро” от 1985 година 44% от анкетираните смятат, че май 1968 година е имал позитивен ефект¹, но 40% от запитаните имат лош спомен от него².

Водещите тенденции в състоянието на общественото съзнание в “следмайския” период могат да бъдат описани с помощта на понятия като антипотребителски настроения, антиавторитаризъм, антитехнократизъм. Социалният психолог Мандел смята, че си проправя път в обществото нов тип “непринадлежащ индивид”. В него можем да открием човека, който субективно не смята, че е свързан с професионални, класови, политически, религиозни връзки и който се стреми да се съедини с други хора, със света, но не и с цената на подчинение на някоя общност³.

Младежките вълнения през 1968 година създават светове на нова “вътрешна свобода” на индивида, която е “свобода от”. Това е и светът на антиконформистките настроения. Мненията, изказванията и позициите в дните на вълненията постигат своята индивидуална значимост, различна от шаблона и далечна от манипулираната логика и мислене: кой, как и в името на какво прави нещо. Думите и словото вземат превес над проекта и програмата.

За тези, които са попаднали във вихъра на събитията, приоритетни през 1968 година са моментът, актуалното, случващото се или реално живяното за разлика от почерпаното от книга знание⁴.

Какво може да бъде по-сполучливо в оригиналността си от ръста на психическата самостоятелност на личността и тенденциите към дестандартизация на нейното поведение? А събитията през 1968 година утвърждават тази самостоятелност. Има пряка връзка на психическото състояние на индивида с това, което изразяваха фактите и действията в онези дни на подем и объркване, на импулси, въображение и огорчение от обременяване със схеми и догми. В онези дни надеждата за “свобода” се преплита с желанието да се освободиш от минало, смятано за “отчуждаващо” и “репресивно”.

Радикалната екстериоризация на настроенятия сред различни слоеве в обществото обаче не намира пресечна точка с политиката. Дори когато шествията и демонстрациите се разрастват и заливат страната – хилядите млади хора в пъстрия конгломерат протестиращи няма да се насочат към парламента. И няма да потърсят в институцията парламент целта на протестите. Нито в политически лозунги ще съзират средство за задълбочаване на негативната реакция към властта и системата, нито ще мислят за техники за развитие на вълненията. Макар че студентите в един момент ще потърсят работниците, някои от които решително ги подкрепят с позиции и присъствие, дори в разрез със стратегията на ръководствата на леви партии и синдикати. Социологът Морен се колебае кое е по-точното определение за дните на завезтия университет. Предприетото стряска не десните, а левите партии и синдикати. Морен се колебае между две определения: Сорбоната-Потемкин, която възвестява болшевишка революция, или Сорбоната-Бастилия, която провъзгласява “младежка 1789”. Социологът вижда хибрид⁵, съчетал аргументите на младежкия радикален бунт и нуждата от социална промяна. И този феномен на идеологията отбелязва само един от епизодите на ситуацията през френската 1968 година.

2. “Двойният прочит” на събитията от 1968 г.

“68” е феномен, който възпроизвежда дебат вместо подвеждане на равносметка. Това го изисква ясното разграничаване на

отделните факти на културния бунт при осмислянето на противостоенето на младите и новото лице на съмненията и позициите в десетилетието след 1968 година. Младите бързо и самостоятелно заемат активна позиция в искания за промени, в претенции за нова реалност, ценности и житейски стратегии. Ще бъдат изведени нови нагласи и очаквания за промяна в системата, които ще накарат политиките да преосмислят и преоформят стратегии и цели. На преден план ще излизат антиавторитарните тенденции, свързани с преосмисляне на законност, йерархиите и формите на власт на най-различни нива: държава, шеф, организация, глава на семейство.

Студентските вълнения и протести въвличат в действия, радикализъм и промени в позициите индивиди, слоеве, професионални организации, институции. Участие в различни форми и формули на съпричастност и социален радикализъм има сред писатели, кинаджии, сред служители на държавното радио и телевизия. Студентските вълнения тласкат някои слоеве работници към социален радикализъм. Според изследвачите те не само водят до нова вълна на т. нар. "увриеризъм" или радикални протести на наемните работници в предприятията, но дори създават ре-увриеризъм, т. е. са аргумент за издигане на социалния радикализъм сред различни слоеве работници на нови нива и позиции.

По време на уличните стълкновения има пряка радиотелефонна връзка. Тя мобилизира, рационализира, интегрира и сигурно "продуцира" позиции, което е от особено значение за несинхронизираните и нецентрализирани със схема бунтове. По горещите следи на случващото се хората ще имат не информация, а горещата новина за отделни епизоди и глобален поглед върху развитието на ситуацията в уличните вълнения.

Най-различни са оценките за случилото се през 1968 година. В аналитичното изследване на факти и действия се стига до изводи, че обществото противодейства срещу новите форми на доминация в технократичното общество. И създава свои форми на съпротива. Тя ще се води в името на културата и личността. А социалните битки ще намерят проявление като социална криза. Те са още криза за социалната промяна в едно общество, чиито институции и културни модели са силно закъснели както по отношение на заетостта,

така и по отношение на материалното и интелектуалното производство.

Турен дори смята, че между класовата битка и социалната криза сега възниква междинен смисъл, тъй като през 1968 година Франция не е навлязла в програмираното общество и не се е отърсила от стария тип капитализъм и организация на университетите⁶.

Социологът Ален Турен вижда в протестите на студентите предвестник на социалното движение, чиито най-различни форми ще имат развитие в десетилетието след 1968 година. Той откроява 4 момента⁷. Първо, за него “движението”, “движението от май”, в центъра на което според него е територията на университета и тези действия, които ще пренесат вълненията от университета към улиците и стачките в предприятията, води битка с миналото и известява за бъдещето; то повече анонсира, отколкото реализира. Второ, “движението” е израз на нова форма на класово състолкване в обществото, която е едновременно битка срещу нова обществена власт и утвърждаване на културния бунт, без тези два аспекта да могат да бъдат лесно отнасяни един към друг при анализ на категориите. Трето, популистката утопия на движението е силна; но силен е съспенсът или поддържането на напрежение с въображението. Четвърто, следва да се каже, че самото избухване на протеста е преобразуване на културния бунт в политическа битка, водена срещу държавата, но също и реакция в ситуация на криза независимо от перспективата на политиката. Сам Турен обаче признава, че тенденциите се преплитат и е много трудно да бъдат изведени категории по описателен път.

3. Старите схеми и новите реалности

Дали изобщо може да се говори и за революционна ситуация? Ако тръгнем по пътя на идеологиите, “лявата” идеология и марксистката теория, ще забележим революционния авангард на студентите без платформата, която трябва да му донесе лявата партия. Но сред левите партии дори комунистическата левица е стресната от провъзгласеното самоуправление в университета. Студентската комуна в университета е нова и непозната за теоретици форма и формула: тя е взрив на утопията, “крайно съдържателна, луда и

гениална като всяка революция” по своята същност, ще каже социологът. Тя обаче има съвсем твърди основи с конкретното място и в конкретното време, в което е. Студентското самоуправление е едновременно игра и нещо необикновено сериозно, “революционните съвети на Петроград”, разсъждава социологът Едгар Морен⁸.

Протестите и вълненията прокарват мнение за поява на нова форма на обществена битка, която не може все още да се отдели от схемите, предложени от културата на миналото. При това тези схеми са в процес на институционализиране. Работниците и в най-горещите дни на ескалиралите протести пак ще търсят защита на своите права и радикализиране на исканията с модела на стачката. Обаче окупацията на части от университетския корпус е не просто пик на протестите, а говори за нов статут на вълненията. Още повече че студентите създават самоуправление в завзетата от тях територия на университета.

Провъзгласеното на 22 май в университета “самоуправление” е много неприятна изненада за комунистите. Самоуправлението не е най-желаната гледна точка за тях в историята на международното комунистическо движение. Студентите обявяват “война” на всички: и на голисти, и на комунисти. Те са за пряка демокрация. Но екстравагантната формула на самоуправление не се нрави не само на комунистите, но и на свързания с тях най-влиятелен синдикат на наемните работници – Общата конфедерация на труда (ОКТ). Побратимяването между студенти и работници като идея на студентите пропада. Вратите на Биянкур са затворени: ОКТ е пунала “желязна завеса”, за да предпази “своята” работническа класа, ще каже социологът Морен⁹. Сигурно ОКТ се стреми да предпази работниците от социалния “екстремизъм”; да ги запази от влияния, които идват от посоката на социалния радикализъм, а може би и да съхрани самата себе си от вътрешен дебат за модерните подходи и синдикалното действие.

“Самоуправлението” като формула на деня нанася силен удар по ОКТ, защото протестите попадат в логиката на нов “двуполусен модел”¹⁰: единият полюс е социалният радикализъм, а другият – синдикалната традиция на предявяваните искания. Само-

управлението от “22 май” е радикалната инициатива. ОКТ твърдо отстоява другия полюс на синдикалния реформизъм. Така ще бъде пропусната възможната среща в майските събития на новата “модерна левица” с “традиционната” левица. Левицата губи в хоризонти, в митове, в инициатива, в реформизъм, който да определя нов дебат: кои реформи и как променят съвременното технологично общество и системата.

Философът Андре Горц ще разсъждава върху границите и самоограниченията на движението от май 1968 година¹¹. За него самоограничението идва с отсъствието на организация и координация. Горц говори за самоограничението като за слабост на движението и го свързва с невъзможността в него да бъде внесена перспектива.

Горц има идейни възгледи, които го свързват с комунистическата левица. Той се стреми да очертае слабостите в протестите, като не ги представя с “познати” за идеологиите схеми: че движението е революционно по форма, но корпоративно и трейдънионистко по своето съдържание. С пристрастие Горц оплаква несъответствието между радикализма в действията и отсъствието на хоризонти в целите у протестиращите. Той ще заключи в разсъжденията си, че трудностите на аналитика да осмисля май 1968 година са заложили “в невъзможността едно спонтанно движение да дефинира самото то (разбирай самостоятелно) целите, които отразяват неговата дълбока същност и които му позволяват да организира своите действия във времето и пространството”¹². Горц критикува комунистите, които искат да контролират вълненията и протестите и пропускат шанса да му дадат размах и нови идеи. Горц обаче критикува, без да излиза от хоризонтите на лявата догма. Той смята, че движението само по-себе си е единственият език, с който протестиращите студенти и работници разполагат. Този език не може да стане дискурс. Според Горц, за да кажат какво искат, протестиращите би следвало да посочат какво биха могли да кажат, т. е. да посочат програма за радикални промени¹³.

Историкът Лефор обаче смята, че за революция изобщо не може да се говори. Според него силата на вълненията и протестните действия на студентите говорят за социален радикализъм. Обаче

само малка част сред активистите във вълненията на територията на университета имат подобни идеи и мисли в главите. Наистина Лефор признава, че студентският бунт е изиграл ролята на детонатор. И незабавно следват контратези. Да се говори за революция в случая, ще е същото както феноменът да бъде изпразнен от съдържание, т. е. “не мислим върху най-чудноватото и загадъчно, най-новото в ситуацията”¹⁴.

4. Срещи и разминаване на подходи

Турен ще изрече знаменателна фраза: “Движението от Май няма утрешен ден, но има бъдеще”¹⁵. Не че протестите наложиха новите манталитети на нови обществени слоеве – те повдигнаха завесата зад сполучливото програмиране на развитието на технологичното общество и цивилизацията на консумацията. Протестите сериозно разтърсиха обществото, защото намериха размах и територия в най-уязвимото място на системата – в университета, където се произвеждат кадрите на обществото на йерархиите и доминацията. Освен това преподавателите в университета спрямо студентите са малцинство. А йерархиите в нерестформираното висше училище противопоставяха не само студенти на преподаватели, но също и асистенти на професори. Самоуправленската инициатива години по-късно щеше да залегне вече не в радикални утопии, а в теоретични платформи на политическата опозиция, която по конституционен път ще се стреми и реализира успешно демократичния алтернативен път години по-късно, когато с избори дойде на власт.

Тълкуванията на Ален Турен за развитието на събитията и протестната вълна се сблъскват с тълкуванията на Андре Горц. Според Турен едно продължение на действията само би разрушило това, което е дало във вчерашния ден силата на надигането на хората. В този случай овладените духове от въображението биха били подменени от организацията и политическата стратегия. За Турен именно културният бунт прави възможно в настоящето това, което ще бъде едновременно неговата противоположност и неговите следствия. С комунистическата утопия се случва нещо подобно от това, което се случва с работническото движение. Работническото движение в настоящето е предвестник на нови социални конфликти. И истината в него е истината на предвестника.

Горц също държи да разглежда връзката студенти – работници в контекста на съществуваща протестна вълна. Прави го в името на идеологията. Според него няма смисъл да се разисква дали издигнатите цели от стачкуващите работници биха могли да съдържат революционни въжделения. Както и върху обратното, т.е. дали революционните въжделения намират място в целите на протестиращите работници. За Горц в моментите на апогея на движението никакво увеличение на заплатите не би могло да задоволи протестиращите просто защото динамиката на техните действия им подсказва, че те биха могли да получат и значи да предявят искания “за нещо различно” (отделено в шрифт от Горц), и то не се изчислява с числа, нито се реализира в схемата на съществуващата система¹⁶.

И Турен, и Горц разглеждат протести и динамика, връзката движение и действащи лица в него, и в крайна сметка стигат до социалния конфликт. Турен обаче ще върви в посока на изследване на връзката социален конфликт – ново социално движение. А Горц ще търси нови стратегии за френските комунисти, за да не пропуснат пореден шанс, създаден от ситуация и история.

Турен смята, че движението е революционно по своята същност: то е отворило криза, но не е провъзгласило революция. Движението стресва управляващите и направо зашеметява политическия режим, тъй като срещу студентите в безредиците са предприети сериозни полицейски репресии. То обаче не съумява да стане като самоорганизация една организирана социална и политическа сила. В този смисъл движението може по-скоро да се “самоизразява”, отколкото “да действа”, може по-скоро “да оспорва”, отколкото да “променя”¹⁷.

Морен ще отбележи, че “Май 68” е надеждата за друг живот, друго общество, друга политика”¹⁸. “Май 68” постави проблема за новата политика, която да не употребява клишетата и догми. Съвсем сигурно е, че феноменът носи криза в марксистката теория. За Касториадис събитията от майските дни са доказали, че обществото се намира на крачка от дълъг период на сериозни съгресения¹⁹. Авторитети и стойности на всички равнища са опровергани и отхвърлени. Зейва пукнатина в бюрократичния капитализъм. Отварянето

в съвременното общество на тази “пукнатина” според Клод Лефор “осигурява нова цивилизация на индивидите и нов начин на обмяна на мисли”²⁰.

5. Факти и оценки, идеологията под въпрос: илюзии и емоции

“Идеологиите на едни и предразсъдъците на други маскират лицето на сфинкс, излизащ от мъглата”²¹, смята Морен. Какво имаме насреща? Университетът е преобърнат в нещо като панаир, съпроводен с народни веселия на открито – форум – лаборатория на идеи²². Висшето училище има своята “тройственост”. Университетът функционира с образа на общество – университет на отворените врати. Образованието е достъпно за всички, властва въображението, а не бюрократичният порядък. Красива илюзия или утопия?

Студентското движение има успех, реалност и радост на терен, който по естествен начин му принадлежи: това са факултетите и университетските квартали. В тази ситуация не може да се иска от него да напусне своята територия и да се пренесе в голямата политика. Подобно искане би означавало да се отмъкне този терен изпод краката, без да се предложи нещо равностойно в замяна²³. Наистина къде другаде, ако не на терена на университета дебатът би бил по-демократичен, излагането на позиции по-самостоятелно, а изричаните думи несанкционирани от порядки и регламент?

Философът Касториадис обръща внимание и на друго. Той отбелязва “късото съединение”, което възниква веднага щом разсъждаваме върху въгрешните проблеми на движението, защото то се разгръща в професионални общности, които са локално концентрирани и обединени. А движението се сблъсква с хетерогенност, с национална и социална разнородност²⁴. В един момент към редиците на протестиращите ще принадлежат всички и всеки, стига да е против... американците във Виетнам.

Колкото до студентите – те са обладани от революционна страст. Те усещат антиномията между действие и размисъл, между спонтанността и организацията, между истината на акта и кохерентността на дискурса, между въображението и проекта²⁵. Касториадис приема, че усещането за реалността на тази антиномия

мотивираща тяхната плахост. За плахост или нерешителност може да се разсъждава обаче само с уговорката, че радикализацията на обществото е изпреварила концепции и стратегии на политици, което е под въпрос. По-скоро манталитетите бързо се променят и радикализират личното усещане за глас, воля, изява, позиции.

Успехът на движението е даже не в неговото разрастване, защото не стават по-ясни нито хоризонтите, нито социални слоеве по-контрастно се самоопределят с него, а в опитите да се съхрани от санкциониране от страна на политиките. В този случай то най-вероятно просто би се разпаднало. Докато всяка реакция на властта го санкционира, му връща силата (въображението?). Факултети се отварят и затварят; протестират университети се само в Париж, но и в страната; реалностите и митовете на радикализма се изливат в нощта на барикадите, за да осъмва ден след ден обществото без дискурс за кризата, но на крачка от катастрофирането на демокрацията в гражданската война.

Касториадис се прехласва по това как стъпка по стъпка движението “сваля маската от лицето на системата”. То оспорва монопола на информацията, държана в центровете на властта, оспорва функциите на съвременната цивилизация. Движението открива не просто слабости на системата, но открива, че в правителството, администрацията, партиите цари “пустота”. Касториадис държи на тази демистифицираща системата роля на протеста: мит е, че видите ли, в обществото нямало радикални конфликти, а само някои маргинални проблеми.

В патоса си Касториадис отбелязва, че изобщо не става дума за конфликти на поколенията, а за социален конфликт. Той допълва, че движението може да съществува само ако се самоопредели и самоструктурира²⁶.

Касториадис приема, че е по-лесно да се разисква за движението и неговата същност с аргументите “какво не е”, а не да се определя “какво е”. В подкрепа на това той очертава силните страни на движението в неговото развитие, разгледано като развитие на неговите идеи. За него не става дума да се напише “програма”, определят “статути”, изработи “списък с действия”, а да се сложи началото на процес, на това, което ще остане като самоопределяне

и непрекъснатата самоорганизация. Подобно “развитие” и “процес” Касториадис вижда в своеобразни работни групи, за да има разделяне на задачите и политическата дискусия да е ефикасна; в комитети по координация и технически изпълнителни комисии, които са под политическия контрол на комитетите; в генерална асамблея на всички групи, участващи в движението и заседания на форума толкова чести, колкото условията го позволяват²⁷.

6. Етапи на “Майската криза”. Апогей на вълненията.

Входа на вълненията изследвачите говорят за “майска криза”. Студентските протести водят към вълнения в цяла Франция и социална криза в дните 14 – 27 май. След тази дата социалната криза преминава в политическа. Изходът от нея са бързи предсрочни парламентарни избори.

В кризата през май можем да проследим четири етапа²⁸.

Първият етап са дните от 3 до 14 май. До този момент студентското движение е локализирано в университета в Нантер. Но скоро ще придобие размах. Вълнения ще има не само из улиците на Париж, а из цяла Франция. На 11 май “леви” синдикати на работниците и синдикат на студентите призовават за генерална стачка на 13 май. Ден преди това са факт безредиците в Латинския квартал в Париж. Демонстрации с ексцесии има също и в Бордо, Лион, Страсбург, Гренобъл, Тулуза.

Вторият етап на кризата са дните 15 – 27 май. В тези дни са регистрирани спонтанни стачки в промишлени предприятия и локални окупации. Протестират и пред сградата на държавната радио-телевизионна компания срещу “фрагментарната информация”. На 16 май по националната телевизия премиерът Жорж Помпиду осъжда “провокациите, които целят да генерализират безредието”. На следващия ден обаче протестите се изливат в 200-хилядна стачка, която парализира транспорта. Синдикатите като че ли контролират положението. 800 000 са излезлите на парижките улици на 13 май, дни по-късно стачкуващите са 4 млн. – на 20 май – и достигат до 8 млн. на 22 май.

Третият етап на кризата са дните 27 – 30 май. Синдикатите съумяват да проведат с успех своя натиск. Стига се до преговорите

с правителството и сключените споразумения “Грьонел”. В Грьонел преговорите водят синдикати, работодатели и правителство. Според текста на споразуменията заплатите в частния сектор се увеличават със 7% от 1 юни и още с 3% от 1 октомври, таксите за медицински услуги получават относително намаление с няколко процента. По споразуменията от Грьонел минималната работна заплата се увеличава с 35% в промишлеността и с 56% в селското стопанство; с 15% по-високи ще са пенсиите и помощите за безработните; с 5% по-високи ще са семейните надбавки. Недоволни обаче има не само сред работниците, но и сред някои от “левите” синдикати. CFDT – синдикат, близък в позиции до една от политическите тенденции, които скоро ще се прегрупират в нова социалистическа партия, в този момент участва в организиран многохиляден митинг заедно със синдикат на студентите. В комбинациите на политиките се мисли за ново правителство.

Четвъртият етап на кризата са дните след 31 май. Управляващият елит се съвзема. Най-голямата и най-влиятелна синдикална централа на наемните работници – Общата конфедерация на труда – е “контролирана” от комунистите. Комунистите са съгласни страната да отиде към нови избори. А синдикалната централа свежда целите си само до преговори. Вълнения още има, но са със затихващ характер.

Разрастването на “майската криза” се свързва със затварянето на университета в Нантер. Семестърът е прекъснат. Ден по-късно затваря врати и Сорбоната, след като студентите издигат барикади. Полицията влиза в университета, повикана от ректора. Синдикати на френските студенти обявяват безсрочна стачка.

Обществото реагира. На 7 май 30 – 45 000 студенти, ученици от горните класове на гимназиите, работници и безработни участват в шествие в Латинския квартал в Париж до площад “Етоал” в центъра. Дни преди това, със затварянето на университетите в Нантер и Сорбоната, вълненията само разширяват размаха си и нагнетяват ексцесии. На национално равнище в протестите се включват и учениците от гимназиите. По-късно много млади работници ще са сред активно включилите се в събитията и вълненията на страната на протестиращите въпреки двойствената позиция на синдикати на наемните работници.

Студентските демонстрации са съпроводени с ожесточени сблъсъци с полицията. В различни източници невинаги съвпадат данните за ексеесиите и жестокостта на стълкновенията, за ранените и арестуваните. Студентите разбиват уличния паваж, изтръгват дървета, стълбове на уличното осветление, преобръщат коли. За една нощ са издигнали към 60 барикади. В ранното утро на 11 май полицията обаче е овладяла положението в “нощта на барикадите”: 10 срещу 11 май. Регистрирани са 367 ранени, 460 са арестуваните, 180 леки автомобили са повредени²⁹.

В хода на “майската криза” се забелязват противоречия между синдикати на студентите и синдикати на наемните работници.

Има разлики в позиции и действия например след сключването на споразуменията “Грьонел” и между един или друг синдикат: CFDT (Демократична конфедерация) участва в 60 000-ен митинг в Шарлети, а CGT (ОКТ) не участва. ОКТ пикетира в Бианкур, за да не допусне вътре активисти на CFDT.

Различията между отделни синдикати на наемните работници имат и политическо покритие: партии и тенденции в левицата ще променят отношението си към вълненията и протестите.

Най-влиятелната синдикална централа ОКТ се стреми да контролира стачния протест в дните на социалната криза. Година преди ескалиралите протести и “майската криза” всички влиятелни френски синдикати вече са провели своя национален ден на действия: стратегията за единни действия е с емблемата на парламентаризма. Резултатите от парламентарните избори от март 1967 година са благоприятни за политическата левица. Мнозинството на голистите в парламента е само с три места “в плюс”, а “центристите” са арбитър за “десницата”. На първи тур на мажоритарните избори в два тура комунисти и социалисти са получили общо над 41%, докато голистите – 37,7%, а прегрупирането на “симпатиите” и “нагласите” в контекста “левица – десница” ще означава 49,8% за “левицата”. На новите избори през 1968 година и комунистите, и Общата конфедерация на труда ще бъдат разочаровани. Те ще претърпят поражение, ще загубят позиции, а относителни дивиденти на фона на глобалното поражение на “левицата” ще извлекат точно тези течения и синдикати, които бяха

склонни във времето на вълненията през май към по-радикални действия и протест.

7. Движението на студентите и Майската криза: стандарти и особености

Движението от май не би могло да бъде квалифицирано като чисто политическо движение. То не се самоопределя спрямо институции, нито спрямо политически сили. То оспорва порядките, правилата, държавата. Протестът се преплита с оспорването. И не случайно радикализирането му се свързва с ответната реакция на властите.

Не може да се приеме за парадокс, че колкото е по-категорична реакцията на властите срещу действията на студентите – толкова движението все повече се разраства. Разрастването му обаче не води до нови хоризонти: стачните действия са контролирани от синдикатите.

Прави впечатление, че протестиращите не са особено заинтересовани да извоюват политически решения на една криза. След Грьонел вълненията, макар и да продължават, отслабват.

Приема се, че слабостите на движението са именно в това да не се свържат различни енергии на протестиращите. Турен смята, че е бил пропуснат моментът, когато енергиите биха могли да бъдат свързани. Защото в движението са ангажирани заводи, квартали, факултети, професии³⁰. Достатъчно е да припомним кой е на улицата след затварянето на Нантер и Сорбоната: това са студенти, ученици, работници и безработни.

Едгар Морен обръща внимание на ефекта “калифорнизация”³¹. Става дума за теми и идеи, дошли отвъд океана. Там младежките вълнения имат стойностите на културна революция. Вълненията съдържат и протест, и едновременно с това те са лаборатория: комунитарна, екзистенциална и социална. Младежите искат да бъдат заедно, да общуват, да преоткрият себе си и най-сетне да се порадват на своята “истинска” среда – място, където им е интересно, където общуването е интересно, където искат да ги чуят, а казаното от тях може да бъде разисквано.

В хепънинга и празника на словото идва темата за агресивността. Агресията обаче е по-скоро в контекста “съпротива срещу”,

отколкото схема и действия, зареждащи с енергия социалните конфликти.

И все пак празненството през май 1968 година не е просто празненство на развлечението: избликва необходимост от външна изява на съществуване, “отказване в” нормалното (традиционното) общество и нормалната (следваща политическата традиция) политика. Либертарните изблици на левите ултраси във вълненията носят мистика и лудост, отказ от схеми и поетична, синкретична оригиналност.

Не липсват и иронични бележки на социолога. Ако попитат Морен кой е най-важният ефект от “Май 68”, той би отговорил: “Опитът да бъде разбъркано всичко така, че трудно да бъде изяснено”. Социологът държи на това да се връщат отново и отново към този феномен. Той смята, че би следвало да се дава нова и нова сила на неговата амбивалентност, противоречия и на многото измерения.

8. Студенти и работници

Студенти и работници са рамо до рамо в шествия и протести. Един до друг застават синдикати на наемни работници и на студентите. Подобни връзки обаче нито са еднозначни, нито могат да бъдат разглеждани, без да се отчитат отделни нюанси.

ОКТ заема двойствена позиция по отношение на вълненията и студентските лидери. ОКТ дори се опитва да разделя и изолира. А накрая и по-категорично да противопоставя традиционните искания, диалога и договарянето с управляващите на утопията, провокираща надежди за самоуправление. ОКТ е подложена на непрекъснат натиск от страна на водещите тенденции в протеста: синдикатът се старее да използва ескалираните вълнения, само че за осъществяване на традиционните цели. Този полюс на синдикалния консерватизъм и класическа традиция разчита да употреби объркването на властта, за да вземе от ситуацията “нещо в повече от очакваното”. Касториадис иронично преизчислява постигнатото увеличение на заплатите: то ще е по-малко от логиката на абсолютните стойности в цифри³². Той ще обвинява ОКТ в “реформистко лицемерие”³³. По официалната статистика и без стачки заплатите

ежегодно растат с 6% – а сега реално повишението е със 7,75%. За това ли беше 15-дневната генерална стачка? – се пита Касториадис. В този момент обаче за ОКТ исканията за управление изглеждат невъзможни, опасни и утопични.

CFDT е единственият синдикат, който от начало докрай изразява позитивни настроения към синдикатите на студентите и към студентското движение по принцип. От началото на социалната криза основното искане от CFDT е признаването на синдикалната секция в предприятието и създаване на истинска работническа власт, пише в изследването си Турен.

CFDT е за това не само да договарят заплатите, но и да се предлагат инициативи в предприятието. В дните на протеста по места във Флин и Мюро именно работници активисти в CFDT влизат във връзка със студентите. CFDT влиза в съвместни действия с малки политически формации от средите на некомунистическата левица. Митингът в Шарлети се провежда едновременно с подписването на клаузите от Грьонел. Неговите инициатори са синдикатът на студентите и CFDT. Вместо да си взаимодействат интензивно, синдикатите продължават да се конкурират за позиции. Феноменът “68” е голямо объркване на левицата в сферата на идеологиите.

Средният управленски персонал и персоналет в изследователските бюра на фирмите са сред най-активните в дните на протестите (това са случаите със стачки в Авињон, Кан, Тулуза, в изследователски центрове на Рено, във Френския институт за петрол и др.). Средният управленски персонал, техническите кадри са сред най-чувствителните, когато се заговори за качествени промени, за качествено нови възможности. В Кан и Брест млади чиновници протестират за невъзможността да реализират квалификацията си от получени дипломи. Техният остър протест е срещу деквалификацията и риска от безработицата.

В Лион и Безансон са забелязани връзки на студенти с млади работници, в Тулуза и Нант – между студенти и млади селскостопански работници. Променят се манталитети. Защото от политическата традиция се знае, че селскостопанските работници имат нагласи в предпочитанията си в полза на политическата десница.

Като цяло в протестите се включват младите и висококвалифицираният персонал, т. е. социално-професионални категории, които са слабо интегрирани в синдикатите досега³⁴. Основната част от работническата класа, и най-вече синдикалните делегати, които рядко са млади хора, са заели предварително т. нар. защитна позиция на стачката. И в този смисъл протестите са протести на младите.

БЕЛЕЖКИ

- ¹ Duhamel, J. 100% français. P., 1987, p. 139.
- ² Ibidem, p. 127.
- ³ Франция глазами французских социологов. М., 1990, с. 148.
- ⁴ Laplatine, F. L'esprit de mai n'est pas mort. – In "Autrement", № 12/1978, p. 41.
- ⁵ Morin, E. La commune étudiante in La Brèche. В. 1988, p. 27.
- ⁶ Touraine, A. Le communisme utopique. Le mouvement de mai. P. 1968, p. 43–44.
- ⁷ Ibidem, p. 44.
- ⁸ Morin, C. La commune étudiante in La Brèche. В. 1988, p. 20.
- ⁹ Morin, C. Une révolution sans visage in La Brèche... p. 79.
- ¹⁰ Ibidem, p. 81–82.
- ¹¹ Gorz, A. Réforme et révolution. P. 1969, p. 26.
- ¹² Ibidem, p. 27–28.
- ¹³ Ibidem.
- ¹⁴ Lefort, C. Le désordre nouveau in La Brèche, p. 39.
- ¹⁵ Touraine, A. Op. cit., p. 53.
- ¹⁶ Gorz, A. Op. cit.
- ¹⁷ Touraine, A. Op. cit., p. 53.
- ¹⁸ Morin, E. Mais (1978) in La Brèche, p. 165.
- ¹⁹ Вж. Castoriadis, C. Les in Mouvements des années soixante (1968) in La Brèche.
- ²⁰ Lefort, C. Relecture (1988) in La Brèche, p. 205.
- ²¹ Вж. Morin, E. Mais (1978).
- ²² Morin, E. La commune étudiante in La Brèche, p. 32.
- ²³ Castoriadis, C. La révolution anticipée, in La Brèche, p. 100.
- ²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem, p. 101.

²⁶ Ibidem, p. 107.

²⁷ Ibidem, p. 108–109.

²⁸ Използвана е периодизацията от Касториадис, вж. *La révolution anticipée* in *La Brèche*.

²⁹ Смирнов, В. П. Франция: Страна, люди, традиции. М., 1988, с. 227.

³⁰ Touraine, A. Op. cit.

³¹ Вж. Morin, E. Op. cit., p. 155–156.

³² Castoriadis, C. *La révolution anticipée* in *La Breche*, p. 122.

³³ Ibidem, p. 119.

³⁴ Touraine, A. Op. cit., p. 180–181.